

Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍ ADVOKÁTKY
JULIANE KOKOTT
přednesené dne 7. května 2015¹

Věc C-218/14

**Kuldip Singh,
Denzel Njume,
Khaled Aly
proti**

Minister for Justice and Equality

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná High Court of Ireland (Irsko)]

„Směrnice 2004/38/ES — Článek 7 odst. 1 písm. b), článek 12 a čl. 13 odst. 2 — Manželství mezi občankou Unie a státním příslušníkem třetí země — Odjezd občanky Unie a následný rozvod — Zachování práva pobytu státního příslušníka třetí země v hostitelském členském státě“

I – Úvod

1. Středem pozornosti projednávané žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce je otázka, zda státní příslušník třetí země, který jako manžel občanky Unie s ní pobýval v členském státě Unie, jehož tato občanka Unie není státním příslušníkem, může v tomto členském státě zůstat i tehdy, když tato občanka Unie z tohoto státu trvale odjela a po svém odjezdu se se svým manželem rozvedla.

2. Za účelem zodpovězení této otázky je nutno provést výklad směrnice 2004/38/ES², která ve dvou samostatných ustanoveních upravuje zachování práva pobytu v případě odjezdu, resp. v případě rozvodu. Jak mají být tato ustanovení za takových okolností, jako jsou okolnosti věci v původním řízení, použita, ještě nebylo v judikatuře Soudního dvora vyjasněno.

1 — Původní jazyk: němčina.

2 — Směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 29. dubna 2004 o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států, o změně nařízení (EHS) č. 1612/68 a o zrušení směrnic 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS (Úř. věst. L 158, s. 77; Zvl. vyd. 05/05, s. 46).

II – Právní rámec

A – Unijní právo

3. Článek 7 směrnice 2004/38 zní následovně (výňatek):

„1. Všichni občané Unie mají právo pobytu na území jiného členského státu po dobu delší než tři měsíce, pokud:

- a) jsou v hostitelském členském státě zaměstnanými osobami nebo osobami samostatně výdělečně činnými; nebo
- b) mají pro sebe a své rodinné příslušníky dostatečné prostředky, aby se po dobu svého pobytu nestali zátěží pro systém sociální pomoci hostitelského členského státu [...]

2. Právo pobytu stanovené v odstavci 1 se vztahuje rovněž na rodinné příslušníky doprovázející nebo následující v hostitelském členském státě občana Unie, kteří nejsou státními příslušníky žádného členského státu, za předpokladu, že tento občan Unie splňuje podmínky stanovené v odst. 1 písm. a), b) nebo c).

[...]“

4. Článek 12 směrnice 2004/38 upravuje zachování práva pobytu rodinných příslušníků v případě smrti nebo odjezdu občana Unie a stanoví:

„1. Aniž je dotčen druhý pododstavec [jsou dotčeny další podmínky podle druhého pododstavce], není smrtí občana Unie nebo jeho odjezdem z hostitelského členského státu dotčeno právo pobytu jeho rodinných příslušníků, kteří jsou státními příslušníky některého členského státu.

[...]

2. Aniž je dotčen druhý pododstavec [jsou dotčeny další podmínky podle druhého pododstavce], nevede smrt občana Unie ke ztrátě práva pobytu jeho rodinných příslušníků, kteří nejsou státními příslušníky žádného členského státu a kteří před smrtí občana Unie pobývali v hostitelském členském státě jako rodinní příslušníci po dobu alespoň jednoho roku.

[...]

3. Odjezd občana Unie z hostitelského členského státu nebo jeho smrti nevede až do ukončení studia jeho dětí ke ztrátě práva pobytu jeho dětí ani rodiče, který o děti skutečně pečuje, bez ohledu na jejich státní příslušnost, pobývají-li tyto děti v hostitelském členském státě a jsou zapsány ve vzdělávacím zařízení za účelem studia.“

5. V případě rozpadu manželství občana Unie by podle patnáctého bodu odůvodnění směrnice 2004/38 mělo s ohledem na rodinný život a lidskou důstojnost zůstat zachováno právo pobytu jeho rodinných příslušníků.

6. Článek 13 odst. 2 směrnice 2004/38 k tomu stanoví:

„Aniž je dotčen druhý pododstavec [jsou dotčeny další podmínky podle druhého pododstavce], nevede rozvod [...] ke ztrátě práva pobytu rodinných příslušníků občana Unie, kteří nejsou státními příslušníky žádného členského státu, pokud:

a) manželství [...] trvalo před zahájením řízení o rozvodu [...] alespoň tři roky, z toho nejméně jeden rok v hostitelském členském státě; nebo

[...]

d) [...] má manžel či manželka [...], který/která není státním příslušníkem členského státu, právo na styk s nezletilým dítětem, a soud rozhodl, že tento styk musí být uskutečňován v hostitelském členském státě a po dobu nezbytně nutnou.

[...]

Takovým rodinným příslušníkům je zachováno právo pobytu na výlučně osobním základě.“

B – Vnitrostátní právo

7. Irské právo obsahuje prováděcí ustanovení, která odpovídají výše uvedeným ustanovením směrnice.

III – Skutkový stav sporu v původním řízení a předběžné otázky

8. Pan Singh, pan Njume a pan Aly jsou státními příslušníky třetích zemí, kteří v letech 2005 a 2007 uzavřeli v Irsku manželství s občankami Unie, jež sice samy nejsou irskými státními příslušnicemi, avšak na základě výkonu svého práva volného pohybu a pobytu pobývaly v Irsku. Těmto státním příslušníkům třetích zemí byl pobyt v Irsku povolen na základě jejich postavení doprovázejících rodinných příslušníků občanek Unie. Prostředky na obživu těchto manželských párů byly v následujících letech minimálně po určitou dobu zajišťovány také z příjmů manželů, kteří jsou státními příslušníky třetích zemí.

9. Poté, co manželé v Irsku žili vždy minimálně čtyři roky, se manželství rozpadla. Ve všech třech případech občanky Unie opustily Irsko bez svých manželů a poté v Lotyšsku, ve Spojeném království a v Litvě podaly návrh na rozvod. V současnosti jsou tato manželství pravomocně rozvedena.

10. Pan Singh, pan Njume a pan Aly se odvolávají na článek 13 směrnice 2004/38, aby nadále mohli zůstat v Irsku, což jim však irské orgány odpírají. Podle názoru těchto orgánů je právo pobytu uvedených osob vázáno na právo pobytu jejich manželek a s jejich odjezdem z Irska zaniklo.

11. High Court of Ireland, kterému byly tyto případy jakožto soudu vyššího stupně předloženy, má pochybnosti o výkladu směrnice a obrací se na Soudní dvůr s následujícími otázkami:

„1) Je zachováno právo pobytu státního příslušníka třetí země v hostitelském členském státě v případě, že po odjezdu občanky Unie z hostitelského členského státu, ve kterém byla touto občankou Unie vykonávána unijní práva, skončilo manželství mezi občankou Unie a státním příslušníkem třetí země rozvodem a uplatní se článek 7 a čl. 13 odst. 2 písm. a) směrnice? V případě záporné odpovědi: má státní příslušník třetí země právo pobytu v hostitelském členském státě v období od odjezdu občanky Unie z hostitelského členského státu do rozvodu?

- 2) Jsou splněny požadavky čl. 7 odst. 1 písm. b) směrnice v případě, že manželka, občanka Unie, tvrdí, že má dostatečné prostředky ve smyslu čl. 8 odst. 4 směrnice, jež částečně pocházejí z prostředků manžela, který je státním příslušníkem třetí země?
- 3) V případě záporné odpovědi na druhou otázku: jsou osobám, jako jsou navrhovatelé, přiznána práva podle unijních právních předpisů (s výjimkou směrnice) pracovat v hostitelském členském státě, aby si zajistili „dostatečné prostředky“ pro účely článku 7 směrnice nebo k těmto prostředkům přispěli?“

IV – Právní posouzení

A – K první předběžné otázce

12. První předběžná otázka se skládá ze dvou částí, přičemž druhá část se předkládá jen pro případ záporné odpovědi na první část předběžné otázky.

13. Podstatou první části první předběžné otázky předkládajícího soudu je, zda státní příslušník třetí země ztratí své právo pobytu v hostitelském členském státě v případě, že občanka Unie, která s ním uzavřela manželství, z tohoto členského státu, jehož není státním příslušníkem, odjede, i pokud toto manželství v okamžiku odjezdu existovalo nejméně tři roky – a z toho nejméně jeden rok v hostitelském členském státě – a manželství bylo po odjezdu manželky v jiném členském státě pravomocně rozvedeno.

14. Zodpovězení této otázky závisí na tom, zda se zachování práva pobytu rozvedených manželů v takových případech, jako jsou případy dotčené v původním řízení, posoudí i podle článku 12 směrnice 2004/38, nebo zda je relevantní jen článek 13.

1. Zachování práva pobytu rodinných příslušníků podle článku 12 směrnice 2004/38

15. Článek 12 směrnice 2004/38 upravuje mimo jiné zachování práva pobytu rodinných příslušníků v případě odjezdu občana Unie, od něhož bylo jejich právo pobytu v hostitelském členském státě odvozeno. Toto ustanovení přitom rozlišuje podle toho, zda se v případě dotčeného rodinného příslušníka, který zůstává v hostitelském členském státě, jedná či nejedná o občana Unie.

16. Rodinní příslušníci, kteří jsou sami občany Unie, si podle čl. 12 odst. 1 směrnice 2004/38 zachovávají po odjezdu občana Unie své právo pobytu a mohou získat právo trvalého pobytu, pokud pro hostitelský členský stát nepředstavují finanční zátěž ve smyslu článku 7 směrnice.

17. Jinak je tomu u rodinných příslušníků, kteří jsou státními příslušníky třetích zemí a jejichž právo pobytu v případě odjezdu občana Unie zůstává zachováno jen za striktních podmínek stanovených článkem 12 odst. 3 směrnice 2004/38. Podle tohoto ustanovení si druhý z rodičů, pokud v hostitelském členském státě zůstane s dětmi občana Unie, který odjel, zachovává v tomto státě právo pobytu do doby, dokud společné děti neukončí v tomto státě své studium ve vzdělávacím zařízení, jestliže o tyto děti skutečně pečuje.

18. Z článku 12 směrnice 2004/38 je tedy nutno vyvodit, že v případě rodinných příslušníků, kteří jsou státními příslušníky třetích zemí, vede odjezd občana Unie, kromě zvláštního případu čl. 12 odst. 3, k tomu, že ztratí své právo pobytu v hostitelském členském státě³.

3 – Pokud jde o dříve platný právní stav podle článku 11 nařízení Rady (EHS) č. 1612/68 ze dne 15. října 1968 o volném pohybu pracovníků uvnitř Společenství (Úř. věst. L 257, s. 2; Zvl. vyd. 05/01, s. 15), ve znění nařízení Rady (EHS) č. 2434/92 ze dne 27. července 1992 (Úř. věst. L 245, s. 1; Zvl. vyd. 05/02, s. 69), viz rozsudek Mattern a Cikotic (C-10/05, EU:C:2006:220, bod 27).

19. Ani po dotazu položeném na jednání nejsou k dispozici žádná vodítka, jež by nasvědčovala tomu, že by pro původní řízení mohl být relevantní čl. 12 odst. 3 směrnice 2004/38. Manželé v původním řízení, kteří jsou státními příslušníky třetích zemí, by tedy odjezdem svých manželek, které jsou občankami Unie, ztratili v hostitelském členském státě své právo pobytu již před tím, než tyto občanky Unie mimo Irsko vůbec požádaly o rozvod.

20. K jinému závěru se však dospěje tehdy, pokud je případ rozvedených státních příslušníků třetí země posuzován výlučně podle článku 13 směrnice 2004/38.

2. Zachování práva pobytu v případě rozvodu podle článku 13 směrnice 2004/38

21. Také článek 13 směrnice 2004/38 rozlišuje podle toho, zda se v případě dotčených rodinných příslušníků jedná o občany Unie, či nikoliv.

22. Předkládající soud se v souvislosti s projednávaným případem státních příslušníků třetích zemí zabývá pouze článkem 13 odst. 2 písm. a) směrnice 2004/38, který zakládá právo pobytu po tříletém manželství, a nezamýšlí se nad jeho odst. 2 písm. d), který za určitých podmínek přiznává právo pobytu za účelem zajištění styku s dětmi.

23. Posledně uvedeným ustanovením se také není nutné podrobně zabývat. Vyjádření zástupců pana Singha sice naznačují, že se rodiče dohodli na tom, že otec bude svého práva na styk se společným dítětem využívat v Irsku, přesto nelze z rozhodné žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce vyvodit, že kromě toho „soud rozhodl, že tento styk musí být uskutečňován v hostitelském členském státě“. Na základě sděleného skutkového stavu tedy neexistuje žádný důvod k bližšímu přezkumu čl. 13 odst. 2 písm. d) směrnice 2004/38, o to víc ale k otázce, zda je možné zachování práva pobytu odůvodnit článkem 13 odst. 2 písm. a) směrnice 2004/38.

24. Podle tohoto ustanovení nevede rozvod ke ztrátě práva pobytu státního příslušníka třetí země, pokud manželství trvalo před zahájením rozvodového řízení alespoň tři roky, a z toho nejméně jeden rok v hostitelském členském státě.

25. Vzhledem k tomu, že tyto podmínky jsou v případě všech tří žalobců v původním řízení splněny, mohli by se tito v případě izolovaného použití článku 13 směrnice 2004/38 dovolávat zachování svého práva pobytu. Článek 13 směrnice 2004/38 totiž podle svého znění nevyžaduje, aby občan Unie a jeho manžel pobývali do ukončení rozvodového řízení v hostitelském členském státě ani aby v tomto státě probíhalo a bylo ukončeno rozvodové řízení.

3. Kombinované posouzení článků 12 a 13 směrnice 2004/38

26. Není-li však článek 12 a článek 13 směrnice 2004/38 posuzován každý izolovaně, nýbrž kombinovaně, nelze v případě výkladu, jenž se striktně drží znění, odůvodnit zachování práva pobytu rozvedených státních příslušníků třetích zemí prostřednictvím článku 13 směrnice.

27. Odjezdem občana Unie by totiž právo pobytu manželů, kteří zůstali v hostitelském členském státě, již zaniklo a ani pozdější návrh na rozvod by nemohl vést k jeho znovuoobnovení, protože článek 13 směrnice 2004/38 hovoří o „zachování“ existujícího, nikoli však o znovuoobnovení již zaniklého práva pobytu.

28. Žalobci v původním řízení si proto mohou zachovat právo pobytu v hostitelském členském státě pouze tehdy, pokud lze na základě systematických nebo teleologických úvah dospět k závěru, že se další existence jejich práva pobytu v konečném důsledku posoudí výlučně podle článku 13 směrnice 2004/38.

29. Článkem 13 odst. 2 písm. a) směrnice 2004/38 chtěl unijní zákonodárce zjevně chránit zájmy manželů či manželek, kteří jsou státními příslušníky třetích zemí, v hostitelském členském státě. Pokud jim v případě rozvodu hrozí ztráta práva pobytu, může být tato okolnost důležitým důvodem nepodat – i v případě rozpadu manželství – návrh na rozvod. Po tříletém trvání manželství, z toho jeden rok v hostitelském členském státě, by se státní příslušník třetí země neměl podle koncepce unijního zákonodárce muset v případě rozvodu manželství obávat nevýhod stran jeho práva pobytu.

30. Po odjezdu manžela či manželky z hostitelského členského státu již ale dále odpovídající potřeba ochrany podle intence zákonodárce neexistuje, protože již odjezd občana Unie vede k tomu, že státní příslušník třetí země ztratí své právo pobytu v hostitelském členském státě.

31. Svědčí pro to následující úvahy.

32. Zprv je lze ze struktury těchto ustanovení vyvodit, že článek 13 směrnice 2004/38 má v zásadě platit jen pro případy, v nichž oba manželé pobývají až do rozvodu v hostitelském členském státě.

33. Článek 12 směrnice 2004/38 totiž taxativně upravuje, za jakých podmínek může zůstat zachováno právo pobytu rodinných příslušníků po smrti nebo odjezdu občana Unie. Problematiku rozvodů ale zákonodárce v článku 12 ani slovem nezmiňuje, věnuje jí však zvláštní ustanovení v článku 13. Pokud by úvahy související s problematikou rozvodů vyžadovaly další modifikovaný pohled na případy odjezdů, bylo by nutné, aby tak unijní zákonodárce rovněž výslovně učinil.

34. Vzhledem k tomu, že se tak nestalo, je nutno vycházet z toho, že právo pobytu státního příslušníka třetí země podle článku 12 směrnice 2004/38 zpravidla již zaniklo, pokud občan Unie podá návrh na rozvod až po svém odjezdu. Pro zachování práva pobytu podle článku 13 v případě pozdějšího návrhu na rozvod pak již pojmově nezůstává žádný prostor.

35. Pouze pro případ čl. 12 odst. 3 směrnice 2004/38 by vůbec připadalo v úvahu kumulované použití článků 12 a 13, a to v té podobě, že se na rodičovské péči závislé právo pobytu rodiče, který zůstal, dodatečně – po rozvodu manželství – přemění na bezpodmínečné právo. Tímto zvláštním případem se však není třeba dále zabývat, protože ze skutkového stavu předloženého předkládajícím soudem nic v tomto smyslu nevyplývá.

36. Zadruhé hovoří důvody právní jistoty pro to, že právo pobytu státních příslušníků třetích zemí, kteří zůstali, odjezdem občana Unie za takových situací, o jaké se jedná ve věci v původním řízení, zaniká.

37. V okamžiku odjezdu totiž často ještě vůbec nelze předvídat, zda manželství následně bude či nebude rozvedeno. Pokud by se vycházelo z toho, že článek 13 směrnice 2004/38 zůstává i po odjezdu občana Unie použitelný na případy rozvodu, muselo by ale právo pobytu rodinného příslušníka, který zůstal, nejprve zaniknout z důvodu odjezdu a poté – po podání návrhu na rozvod – být se zpětnou platností znovu obnoveno. Pro takovýto stav nejistoty stran práva pobytu však ve směrnici nejsou žádné indicie. Naopak: v zájmu všech zúčastněných musí být vždy jasně rozpoznatelné, zda právo pobytu existuje, či nikoli.

38. Zatřetí nelze ani z úvah souvisejících s požadavkem užitečného účinku směrnice vyvodit žádné přesvědčivé argumenty, že by čl. 13 odst. 2 písm. a) směrnice 2004/38 musel být po odjezdu občana Unie a následném zahájení rozvodového řízení rozhodný pro právo pobytu státního příslušníka třetí země v hostitelském členském státě.

39. Článek 13 směrnice 2004/38 totiž zůstává podstatný rozsah působnosti i tehdy, pokud jsou z něj vyňaty případy, v nichž občan Unie hostitelský členský stát před rozvodem opustil.

40. Nelze sice popřít, že může dojít k nespravedlivým výsledkům, pokud je v jednom případě návrh na rozvod podán v tuzemsku, v jiném případě ale až po odjezdu v zahraničí, a u manželství, které trvalo stejnou dobu, zůstává v prvním případě právo pobytu státního příslušníka třetí země, pokud občan Unie neodjel, zachováno, v druhém případě ale nikoliv.

41. Tato problematika je ale vlastní systematické směrnice a zákonodárce s ní byl zjevně srozuměn. Ze směrnice 2004/38 nelze vyvodit, že by státní příslušník třetí země měl mít po tříletém manželství i v případě odjezdu občana Unie a následném podání návrhu na rozvod právo pobytu v hostitelském členském státě. Zákonodárce měl bez dalšího možnost takovéto jednoduché a transparentní pravidlo do směrnice zařadit. Toto ale neučinil, nýbrž místo toho vytvořil komplikovaný a spletitý systém článků 12 a 13, který subjekty uplatňující právo nemohou opomíjet s ohledem na hledisko spravedlnosti.

42. Dále je nutno připustit, že občan Unie může zlovolným odjezdem z hostitelského členského státu narušit čekací dobu svého manžela či manželky vyžadovanou v článku 13 pro nabytí práva pobytu, přesto v původních řízeních nic takovémuto úmyslu nenasvědčuje a kromě toho by státní příslušník třetí země nebyl takovémuto tahu vystaven zcela bez ochrany – občana Unie by mohl doprovázet nebo v případě rozpadu manželství by sám mohl v hostitelském členském státě zahájit rozvodové řízení.

43. Pokud toto neučiní, nachází se v konečném důsledku ve stejné situaci, ve které se nacházel pan Iida⁴, v jehož případě Soudní dvůr – i přes nadále trvající manželství – neuznal po odjezdu jeho manželky ani primárněprávní, ani sekundárněprávní právo pobytu. Na případ pana Iidy se směrnice 2004/38 sice nepoužila, protože pobýval v domovském státě své manželky, ne však v jiném členském státě. Z rozsudku Iida lze přesto vyvodit, že unijněprávní právo pobytu, které státní příslušníci třetích zemí odvozují od svých rodinných příslušníků, kteří jsou občany Unie, se zpravidla nevztahuje na členské státy, v nichž občané Unie nepobývají.

44. Tak je tomu i v projednávaném případě, v němž právo pobytu státního příslušníka třetí země na základě směrnice 2004/38 zaniklo odjezdem občana Unie dříve, než se prostřednictvím zahájení rozvodového řízení vůbec otevřela působnost článku 13 směrnice.

45. Rovněž primárněprávní důvody – týkající se zejména článku 7 Listiny základních práv a práva na respektování rodinného života – nevedou k jinému závěru.

46. Článek 7 Listiny jednak není v takových případech, jako jsou případy původních řízení, způsobilý založit samostatné právo pobytu státního příslušníka třetí země v hostitelském členském státě již proto, že by toto právo nesloužilo další existenci jeho rodinného života s občanem Unie, nýbrž by bylo spjato s životní etapou po skončení uvedeného rodinného života.

47. Ochrana manželství a rodiny zaručená základními právy dále nejde tak daleko, aby si manželé mohli zcela volně vybrat, v kterém státě chtějí pobývat⁵. Pokud však rodina legálně založila v určitém státě svůj pobyt, může mít odnětí práva pobytu povahu zásahu⁶. Od toho je však nutno odlišit případ, ve kterém společný pobyt rodiny končí nikoli prostřednictvím státního zásahu, nýbrž – jako v původních řízeních – svobodným rozhodnutím odjíždějícího rodinného příslušníka. Spadá do posuzovací pravomoci unijního zákonodárce, aby pro takovéto případy odjezdu v právním aktu,

4 — Rozsudek Iida (C-40/11, EU:C:2012:691).

5 — Viz v této souvislosti body 63 až 67 mého stanoviska ze dne 8. září 2005 ve věci *Parlament v. Rada* (C-540/03, EU:C:2005:517) a rozsudky ESLP ze dne 2. srpna 2001 ve věci *Boultif v. Švýcarsko* (č. 54273/00), *Sbírka rozsudků a rozhodnutí* 2001-IX, § 39, a ze dne 25. března 2014, *Biao v. Dánsko* (č. 38590/10), § 53.

6 — Viz například rozsudek ESLP ze dne 26. září 1997 ve věci *Mehemi v. Francie* (č. 25017/94), *Sbírka rozsudků a rozhodnutí* 1997-VI, § 27.

kterým chce v první řadě podporovat volný pohyb občana Unie a pro jeho rodinný život stanoví ochranná opatření, upravil právo pobytu manžela či manželky, který je státním příslušníkem třetí země, tak, že musí občana Unie doprovázet do toho státu, v němž tento občan hodlá vést svůj další život.

48. Systém směrnice 2004/38 nicméně zůstává v jednom bodě nekonzistentní. Po odjezdu občana Unie totiž jeho manžel či manželka, který je státním příslušníkem třetí země, pokud občana Unie například z profesních důvodů nedoprovází a také nepečuje o společné dítě, může i přes fungující manželství ztratit své právo pobytu v dosavadním hostitelském členském státě⁷, zatímco právo pobytu státního příslušníka třetí země, v případě rozpadu manželství, pokud by se nechal včas rozvést, by podle článku 13 směrnice 2004/38 zůstalo v hostitelském členském státě zachováno⁸.

49. V tom může spočívat zásah do ochrany rodiny ve spojení s volným pohybem zúčastněného občana Unie. Právě v příhraničních oblastech totiž není vyloučeno, že se rodina zařídí tak, že manželé žijí a pracují v různých členských státech. V tomto řízení přesto není nutné se touto pochybností stran konzistentnosti normativního systému článků 12 a 13 směrnice dále zabývat. Z pohledu článku 7 Listiny by totiž mohla vést nanejvýš k zachování práva pobytu státního příslušníka třetí země, který je i nadále ženatý či vdaná. V projednávaném případě jsou však manželství rozvedena.

50. Vzhledem k tomu, že pravidla směrnice 2004/38 tedy v souvislosti s projednávaným případem nečelila ani z pohledu základních práv žádným zásadním pochybnostem, je nutno na první část první předběžné otázky odpovědět v tom smyslu, že státní příslušník třetí země ztratí své právo pobytu v hostitelském členském státě v případě, že občanka Unie, která s ním uzavřela manželství, z tohoto členského státu, jehož není státním příslušníkem, odjede, i pokud toto manželství existovalo v okamžiku odjezdu nejméně tři roky – a z toho nejméně jeden rok v hostitelském členském státě – a po odjezdu manželky je v jiném členském státě pravomocně rozvedeno.

51. Odpověď na druhou část první předběžné otázky, kterou se předkládající soud táže, zda státní příslušník třetí země může v hostitelském členském státě zůstat alespoň do konce rozvodového řízení, vyplývá rovněž z článku 12 směrnice 2004/38, který státnímu příslušníkovi třetí země přiznává právo pobytu v hostitelském členském státě přetrvávající po odjezdu občana Unie jen za podmínky stanovených v jeho odstavci 3 (a které v projednávaném případě nejsou splněny). Pokud po odjezdu občana Unie právo pobytu státního příslušníka třetí země zaniklo, nemůže být vzhledem k neexistenci odpovídajících ustanovení směrnice také až do konce rozvodového řízení, pokud takovéto řízení bylo zahájeno v jiném státě, opět oživeno.

B – Ke druhé předběžné otázce

52. Podstatou druhé předběžné otázky předkládajícího soudu je, zda i prostředky manžela, který není státním příslušníkem členského státu, mají být zohledněny pro účely otázky, zda má občanka Unie k dispozici dostatečné prostředky ve smyslu čl. 7 odst. 1 písm. b) a čl. 8 odst. 4 směrnice.

53. Tato otázka může být s odkazem na ustálenou judikaturu zodpovězena kladně s tím, že na původu prostředků nezáleží, v každém případě pokud byly získány legálně⁹.

7 – Viz v této souvislosti rozsudek Iida (C-40/11, EU:C:2012:691, body 60 až 64).

8 – Teoreticky by dokonce přicházel v úvahu případ „úcelového rozvodu“ jako obdoba úcelového manželství, totiž že se státní příslušník třetí země rozvede pouze za tím účelem, aby vzhledem k plánovanému odjezdu svého manžela či manželky založil prostřednictvím článku 13 směrnice 2004/38 vlastní právo pobytu v hostitelském členském státě. Prakticky je však přinejmenším z důvodu nákladů nepravděpodobné, že by manželé mohli považovat za nutné přistoupit k takovému extrémnímu opatření, protože státní příslušník třetí země může po pěti letech tak jako tak získat právo trvalého pobytu podle čl. 16 odst. 2 směrnice 2004/38. Zda by takovémuto úcelovému rozvodu bylo případně nutno odeprít platnost a jaké důsledky by z toho vyplývaly pro právo pobytu, může zůstat nezodpovězeno, protože skutkový stav neobsahuje nic, co by tomu nasvědčovalo.

9 – Viz například rozsudky Zhu a Chen (C-200/02, EU:C:2004:639, bod 30), Komise v. Belgie (C-408/03, EU:C:2006:192, bod 42) a Alokpa a další (C-86/12, EU:C:2013:645, bod 27).

54. Na třetí předběžnou otázku proto není třeba odpovědět.

V – Závěry

55. Vzhledem ke všem výše uvedeným úvahám navrhuji, aby Soudní dvůr odpověděl na předběžné otázky následovně.

Státní příslušník třetí země ztratí své právo pobytu v hostitelském členském státě podle směrnice 2004/38/ES o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států v případě, že občanka Unie, která s ním uzavřela manželství, z tohoto členského státu, jehož není státním příslušníkem, odjede, i když toto manželství existovalo v okamžiku odjezdu nejméně tři roky – a z toho nejméně jeden rok v hostitelském členském státě – a po odjezdu manželky je v jiném členském státě pravomocně rozvedeno. Také do pravomocného ukončení rozvodového řízení směrnice 2004/38 nepřiznává státnímu příslušníkovi třetí země právo pobytu v hostitelském členském státě po odjezdu občanky Unie.

Také prostředky manžela, který není státním příslušníkem členského státu, je nutno, pokud byly získány legálně, zohlednit za účelem určení, zda má občanka Unie k dispozici dostatečné prostředky ve smyslu čl. 7 odst. 1 písm. b) a čl. 8 odst. 4 směrnice 2004/38.